

## **SPOTKANIE Z TEATREM ŚMIERCI**

Temat: *Spotkanie z Teatrem Śmierci*

Termin: 7 grudnia 2012 – 16 grudnia 2012

Miejsce: Cricoteka, ul. Kanonicza 5

Prowadzenie: Bogdan Renczyński

Limit uczestników: 14

\*\*\*

Celem warsztatu jest kreatywne spotkanie z językiem teatralnym i sposobem pracy Tadeusza Kantora. Chodzi o przekazanie wskazówek, punktów oparcia dla osobistej pracy aktora nad poszukiwaniem wyjątkowego świata Teatru Śmierci. Warsztaty będą opierać się głównie na dynamice gry z tekstem i obiektem, która związana jest ze szczególną metodą bycia na scenie zaproponowaną przez Kantora.

Fundamentem tego teatru była odmowa iluzjonistycznej reprodukcji i reprezentacji.

Tadeusz Kantor zawłaszczał Realność; „(anektuje ją) bierze w pułapkę”. Żeby zbliżyć się do jego sposobu pracy, przejdziemy przez negację tradycyjnej formy i konwencjonalnej, realistycznej ekspresji scenicznej. To, co jest ważne, to podkreślenie wartości abstrakcyjnej zachowania scenicznego, manipulacja realnością, bezinteresowne użycie realności.

Warsztat podzielony jest na sześć części, na które składają się osobne improwizacje i etudy sceniczne.

Tematy ćwiczeń:

1. Akt twórczy jako wspólna wartość indywiduum i widza.
2. Stan wolności aktora – twórcy w obecności widza.
3. Sztuka wolności pomimo wszystko.
4. Scena i widownia jako miejsce teatralne komunikujące ludzkie dzieło i dobro.

### **CZĘŚĆ I**

Animacja „obiekta gotowego”.

Uczestnicy będą musieli znaleźć „obiekt gotowy” z „realności najniższej rangi” tzn. „pozbawiony swojej użyteczności”, swojego początkowego (pierwotnego) znaczenia.

Aby go użyć w momencie kreacji scenicznej, pozbawiony oryginalnej ekspresji obiekt, może wejść do gry dynamicznych napięć, stać się przedmiotem manipulacji dla aktora.

Obiekt jest partnerem aktora, przeciwnikiem, który stawia mu czoło i również, jak mówił Tadeusz Kantor: „w momencie, kiedy człowiek anektuje obiekt, obiekt staje się aktorem”.

„Weźmy manekina jako modela dla żywego aktora, opierając się na odkryciu Kantora, że „życie można wyrazić w sztuce jedynie przez brak życia, przez odwołanie się do ŚMIERCI, przez POZORY, przez PUSTKĘ i brak PRZEKAZU”.

### **CZĘŚĆ II**

Gry z tekstem.

W trakcie warsztatów będziemy pracować w oparciu o tekst Tadeusza Kantora, poświęcony ambalazom.

Ambalaze.

Gdy

coś chce się przekazać,

coś bardzo ważnego

i istotnego,

i własnego

Ambalaze

Gdy

coś chce się uchronić,

zabezpieczyć,

aby przetrwało.

(...)

Odizolować

zabezpieczyć

przed ingerencją,

ignorancją

i wulgarnością.

Ambalażem, opakowaniem dla aktora jest rola, jego ciało, ale również „obcy”, którego aktor nosi w sobie (jego własny trup). Aktor musi nieustannie walczyć z rolą, szukać ich w sobie, żeby nie przegrać i nie pozwolić na opakowanie siebie na scenie. Musi nieustannie przeciwstawiać je sobie, aby nie zatracić się w którejś z nich. Ambalaż jest więc tym, w czym można się schować, ale co może również pokonać indywidualność aktora. Chroni i niszczy. Izoluje i chowa. W tej sytuacji aktor musi ciągle istnieć na granicy, utrzymywać równowagę między tym, kim jest, kto jest w nim i kogo on sam kreuje. Dla Tadeusza Kantora tworzenie spektaklu nie oznaczało wyreżyserowania dzieła literackiego, ale rozpoczęcie procesu twórczego, tworzenie rzeczywistości scenicznej, prowadzenie gry między różnymi środkami teatralnymi.

Tadeusz Kantor bierze tekst jako „przedmiot gotowy”, który służy mu jako „partner w grze”. Znana jest jego formuła, zdanie: „nie gram Witkiewicza, gram z Witkiewiczem”. Tekst staje się sumą znaczeń, stanowi kondensację, konkretną rzeczywistość.

### **CZĘŚĆ III**

„Obecność aktora”.

Problem aktora nasuwa się w znaczeniu wcielania się lub identyfikacji z osobą dramatu w rzeczywistość Tadeusza Kantora. Odbiera on aktorowi rolę, odbiera mu prawo do wyrażania (interpretacji), wprowadza go do procesu, do praktyki. Aktor towarzyszy roli (postaci), ale nie wciela się w nią. Omijając imitację, iluzję i psychologię, aktor staje się bytem w konkretnej rzeczywistości i obecności.

Aktor jest graczem, który gra z tekstem, oddala się od niego, zbliża się, zostawia go i powraca, odbiera mu charakter anegdotyczny, aby odkryć i pokazać jego konkretność, abstrakcyjną rzeczywistość.

W ten sposób proces kreacji zawiera w sobie przeznaczenie właściwe aktorowi, podkreśla jego indywidualność. Dla aktora najważniejszym zadaniem jest „czynność kreacji”.

Tadeusz Kantor pisał: „... ciało aktora i jego ruch musi tłumaczyć każdą formę i każdą linię struktury sceny...”

„...Ruch przechodzi w następny ruch przechodzi z osoby na osobę. W ten sposób formuje się abstrakcyjna kompozycja ruchu...”

„Na tej drodze bez kompromisu aktor musi ofiarować swoją śmieszność, swoje ubóstwo nawet swoją godność, pojawić się bezbronny, bez protekcji maski (ochrony).

Realizacja niemożliwego jest więcej niż procesem jest aktem imaginacji...”

### **CZĘŚĆ IV**

Aktor na scenie w czasie przyszłym.

Stan aktora:

- ciągle niemożliwe
- ciągle nieobecne
- ciągle przyszłe
- stan oczekiwania.

### **CZĘŚĆ V**

Aktor w czasie nieobecnym. W przyszłym, niemożliwym w ryzyku „nie-udania”. Granie braku postaci, a właściwie nieobecności, to dla aktora ta idealna niemożliwość, to idealne „niemożliwe”. Pragnienie obecności, a nie granie obecności, otwiera aktorowi stany twórcze, jedynego uczucia scenicznego – uczucia „możliwego”, „osiągalnego”.

„Mają również MANEKINY swoją stronę PRZEKROCZENIA. Egzystencja tych twórców, wykonanych na kształt człowieka, niemal „bezbożnie”, w sposób niezalegalizowany, jest wynikiem procedury heretyckiej, objawem owej Ciemnej, Nocnej, Buntowniczej strony działalności ludzkiej. Przestępstwa i Śladu Śmierci, jako źródła poznania”. (*Teatr Śmierci*)

### **CZĘŚĆ VI**

Stan natchnienia.

Przed „utworem”,  
przed „dziełem”,  
przed postacią,  
przed widzem.

Aktor „gra”. „Jest” we wrażliwości Kantora i nie gra śmierci, tylko „jest śmiercią”, „postacią umarłą”, w jego wyobraźni.

Aktor gra śmierć jego wyobraźnią tzn. aktor nie gra w wyobraźni Kantora tylko gra Jego wyobraźnią. I to jest „niemożliwe”. Ta granica to próba grania cienia śmierci.

Powyższe tematy będą realizowane w formie praktycznej pracy warsztatowej – etud oraz improwizacji.

*Bogdan Renczyński*

## BOGDAN RENCZYŃSKI

Aktor Teatru Cricot 2 w latach 1982 – 1992, później Teatru Compagnie du Singulier w latach 1994 – 1996 oraz Teatru MIST w latach 1996 – 1997. Występował w spektaklach Tadeusza Kantora *Umarła Klasa*, *Niech szczerzą Artyści*, *Wielopole Wielopole*, *Nigdy tu już nie powrócę* i *Dziś są moje urodziny*.

Od 1980 pracownik Ośrodka Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka w Krakowie. Kurator licznych wystaw Tadeusza Kantora w Polsce i za granicą. Twórca i współzałożyciel paryskiego stowarzyszenia *Le Retour d'Ulysse* (działania edukacyjne: organizacja seminariów oraz warsztatów teatralnych). Reżyserował *Co zrobimy z wiołanczelą* Matei Visnieca z Théâtre des Collines w Etoile (Francja, 2007), oraz *Rebeka, matka moja* w Théâtre du Radeau w Le Mans (Francja, 2010). Prowadził warsztaty teatralne w Cartoucherie (Association de Recherche des Traditions de l'Acteur, 2010), Auvergne (Ferme de Trielle, 2008), Gent (École des Beaux-Arts KASK, 2008) i Lyonie (Théâtre des Asphodèles, 2006).



Tadeusz Kantor, *Nigdy tu już nie powrócę*, Teatr Cricot 2, 1988